

ΠΥΛΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

Η τελευταία λέξη στην προσευχή μας, η πρώτη στην ενημέρωσή μας
- Παρασκευή, 11 Νοεμβρίου 2016 -

ΑΡΧΙΚΗ

ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ▾

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ▾

ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ▾

WORLD

AMEN TV ▾

ΡΟΗ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

Ναυπάκτου Ιερόθεος: Λίγο ΜΕΤΑ την «Αγία και Μεγάλη Σύνοδος»

του Σεβ. Μητροπολίτου Ναυπάκτου καί Αγίου Βλασίου Ιεροθέου

Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος

© Δημοσίευση: 09 Ιουλ. 16 (23:28)/ Ενημέρωση: 09 Ιουλ. 16

Λίγες μέρες πριν την σύγκληση τῆς «Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας», ὅπως αὐτή ἔχει χαρακτηρισθῆ τά τελευταῖα χρόνια, ἔγραψα ἕνα ἄρθρο στό ὁποῖο ἐξέθετα τίς ἀπόψεις μου γιά τήν Σύνοδο αὐτή. Κατά τόν ἴδιο τρόπο μετά τήν σύγκληση τῆς Συνόδου θά καταγράψω τίς πρῶτες παρατηρήσεις μου πού εἶναι ἀπόρροια ὄχι στοχασμῶν, ἀλλά ἰδίας ἀντιλήψεως, χωρίς νά ἐξαντλῶ τό μεγάλο αὐτό θέμα.

1. Ἡ ἀποτίμηση τοῦ ἔργου τῶν Συνόδων

Ἡ «Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος» περάτωσε τίς ἐργασίες της καί παρεπέμφθη στήν ζωή τῆς Ἐκκλησίας καί τήν ἱστορία της, ὅπου καί θά κριθῆ. Ἡ ἱστορία θά τῆς δώσει καί τήν πραγματική της ὀνομασία, γιατί γνωρίζουμε ὅτι μερικές Σύνοδοι, ἐνῶ χαρακτηρίσθηκαν ὡς Οἰκουμενικές, ἀπορρίφθηκαν ἀπό ἄλλες μεταγενέστερες Συνόδους, καθώς ἐπίσης ἄλλες Σύνοδοι, ἐνῶ συνεκλήθησαν ὡς Τοπικές, ἀπέκτησαν οἰκουμενικό χαρακτήρα. Αὐτό ὀφείλεται στίς ἀποφάσεις τίς ὁποῖες ἔλαβαν καί στήν ἀποδοχή τους ἢ μή ἀπό τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας.

Γενικά, τίς Συνόδους τίς κρίνουν ὅσοι ἔχουν φωτισμένο νοῦ καί θεοπτική ἐμπειρία, ἐπειδή αὐτοί ἀποτελοῦν τήν ἐγρηγοροῦσα συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἔχοντες «νοῦν Χριστοῦ» (Α΄ Κορ. β΄, 16).

Μπορεῖ μερικοί νά εἰρωνεύωνται τά περί φωτισμοῦ καί θεώσεως, ἀλλά στήν πραγματικότητα αὐτή εἶναι ἡ βάση τῆς ὀρθοδόξου ζωῆς, ὅπως ἀναλύει θεόπνευστα ὁ ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἄρεοπαγίτης στό κείμενο «περί ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας» καί ἐπισημαίνουν ὅλοι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι διαπιστωμένο ἀπό ὅλη τήν ὀρθόδοξη βιβλικοπατερική παράδοση ὅτι οἱ αὐθεντικές προϋποθέσεις μιᾶς Συνόδου εἶναι ἡ ἠσυχαστική-νηπτική παράδοση τῶν μελῶν της καί ἡ αὐθεντική ἐμπειρική ζωή τους. Στήν πρώτη Ἀποστολική Σύνοδο στά Ἱεροσόλυμα οἱ Ἀπόστολοι εἶχαν τήν βεβαιότητα νά ποῦν: «ἔδοξε γάρ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι καί ἡμῖν» (Πράξ. ιε΄, 28). Καταλάβαιναν τήν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὄχι στήν λογική ἀλλά στήν καρδιά, ὅπως ἐκφράζει τήν ἐμπειρία αὐτή ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, ὅταν γράφει: «ὁ κρυπτός τῆς καρδίας ἄνθρωπος ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ πραέος καί ἠσυχίου πνεύματος, ὃ ἐστίν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ πολυτελής» (Α΄ Πέτρ. γ΄, 4).

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στίς ἐπιστολές του γράφει γιά τούς ἀνθρώπους ἐκείνους πού ἄγονται ἀπό τό Ἅγιον Πνεῦμα καί αἰσθάνονται στήν καρδιά τήν κραυγή τῆς υἰοθεσίας, τούς ψαλμούς καί ὕμνους καί τίς πνευματικές ᾠδές, τήν συμμαρτυρία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (Ρωμ. η΄, 15-16, Γαλ. δ΄, 6. Ἐφ. γ΄, 16-19. Ἐφ. ε΄, 18-19. Κολ. γ΄, 16).

Αὐτήν τήν ἀποστολική ἐμπειρία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶχαν οἱ ἅγιοι Πατέρες, ἔστω ἡ πλειοψηφία αὐτῶν, πού συμμετεῖχαν στίς Οἰκουμενικές Συνόδους, ὅπως καταγράφεται στόν 1ο Κανόνα τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Στόν Κανόνα αὐτόν, ἀφοῦ ἀναφέρονται «οἱ ἅγιοι καί μακάριοι Πατέρες», τῶν ἕως τότε Οἰκουμενικῶν Συνόδων, στήν συνέχεια γράφεται: «πάντων τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ διαπρεφάντων ἀνδρῶν, οἱ γεγόνασι φωστῆρες ἐν κόσμῳ

λόγον ζωής ἐπέχοντες, τήν πίστιν κρατεῖν βεβαίαν». Ὅταν γράφεται ὅτι οἱ ἅγιοι Πατέρες ἦταν «φωστήρες ἐν κόσμῳ», πού εἶχαν «λόγον ζωής», ἐννοεῖται ὅτι εἶχαν τήν φωτιστική καί θεοπτική ἐμπειρία, καί αὐτή εἶναι ἡ βεβαία πίστη τήν ὁποία πρέπει νά διαφυλάσσουμε καί νά ἐφαρμόζουμε.

Αὐτό εἶχε ὑπ' ὄψη του ὁ π. Ἰωάννης Ρωμανίδης καί ἔγραφε:

«Ἡ βασική προϋπόθεση ὄχι μόνον Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἀλλά καί Τοπικῶν Συνόδων εἶναι ὅτι, ἐκεῖνοι πού συνεδριάζουν σέ Τοπική Σύνοδο ἢ σέ Οἰκουμενική Σύνοδο, εἶναι ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι τούλάχιστον βρίσκονται στήν κατάσταση τοῦ φωτισμοῦ. Ἀλλά ἡ κατάσταση τοῦ φωτισμοῦ δέν ἀρχίζει ὅταν ποῦν τήν ἐναρκτήριο προσευχή μιᾶς Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Δέν ἀρχίζει τότε ὁ φωτισμός. Ὅποτε ὀρισμένοι φονταμελίστ Ὁρθόδοξοι, δέν ξέρω πῶς νά τό περιγράψω, φαντάζονται τούς ἱστορικούς Ἐπισκόπους σάν τούς σημερινούς Ἐπισκόπους, οἱ ὁποῖοι ἰδέα δέν ἔχουν ἀπό δόγματα, ἀλλά ἔχουν δογματικούς δίπλα τους, δηλαδή συμβούλους οἱ ὁποῖοι αὐτοί τούς συμβουλεύουν ἐπάνω στά δόγματα».

Μέ αὐτήν τήν ἔννοια κάθε Σύνοδος δέν ὑπέρκειται τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά ἐκφράζει τήν ζωή καί τό φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδή τήν ἐμπειρία καί τήν θεολογία τῶν Ἁγίων καί κρίνεται ἀπό αὐτούς. Ἄλλωστε, εἶναι γνωστός ὁ λόγος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «οὐκ οἶδατε ὅτι οἱ ἅγιοι τόν κόσμον κρινοῦσι;» (Α΄ Κορ. στ΄ 2).

Διαβάζοντας τά Πρακτικά τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων παρατηροῦμε παντοῦ ὅτι χρησιμοποιεῖται ἡ φράση «ἐπόμενοι τοῖς ἁγίοις Πατράσι». Οἱ Πατριάρχες τῆς Ἀνατολῆς τό 1848 τόνισαν ὅτι «ὁ ὑπερασπιστής τῆς θρησκείας ἐστίν αὐτό τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἦτοι αὐτός ὁ λαός». Καί, φυσικά, μέ τήν λέξη «λαός» δέν ἐννοεῖται ὁ κάθε ἄνθρωπος πού προσπαθεῖ νά κρίνη τά πράγματα μέ τήν λογική καί μέ τήν δική του ἰδεολογική προοπτική, ἀλλά ἐκεῖνοι πού διαθέτουν νοῦ Χριστοῦ, διότι κατ' αὐτόν ἅγιο Διονύσιο τόν Ἀρεοπαγίτη ὁ ὀρθόδοξος λαός εἶναι «ἡ θεωρητική τάξις» μέσα στήν Ἐκκλησία, δηλαδή οἱ θεούμενοι, οἱ ἅγιοι.

Ἐπομένως, ὅπως γράφεται στό «Συνοδικό τῆς Ὁρθοδοξίας», πορευόμαστε «κατά τάς τῶν ἁγίων θεοπνεύστους διδασκαλίας καί τό τῆς Ἐκκλησίας εὐσεβές φρόνημα», δηλαδή συνδέονται στενά οἱ θεόπνευστες διδασκαλίες τῶν ἁγίων μέ τό φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας.

2. Παροῦσες καί ἀποῦσες Ἐκκλησίες

Στήν «Άγια καί Μεγάλη Σύνοδο» παρευρέθηκαν Ἐπίσκοποι, Κληρικοί, μοναχοί καί λαϊκοί σχεδόν ἀπ' ὄλο τόν ὀρθόδοξο κόσμο πού ζοῦν στήν οἰκουμένη. Ἔβλεπε κανείς Κληρικούς καί λαϊκούς πού ἐργάζονται στόν ἱεραποστολικό τομέα καί στήν ζωή τῆς Ἐκκλησίας μέ τίς ποικιλόμορφες συνθηκῆς ζωῆς (Ἄμερική, Εὐρώπη, Ἄφρική, Κορέα, Ἄπω Ἀνατολή, κλπ.), οἱ ὁποῖοι κατέθεταν τήν ἐμπειρία τους ἀπό τήν ἐκκλησιαστική διακονία τους. Ἡ Σύνοδος αὐτή ἦταν ἕνα παράθυρο πού ἔδειχνε πῶς λειτουργεῖ ἡ Ὄρθόδοξη Ἐκκλησία στήν οἰκουμένη.

Ἔχουμε τήν δυνατότητα νά δοῦμε τόν Συνοδικό τρόπο ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας σέ Μητροπολιτικό ἐπίπεδο, μέ τίς Κληρικολαϊκές Συνάξεις, καί σέ εὐρύτερο ἐκκλησιαστικό ἐπίπεδο, ὅπως στήν Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλά πρώτη φορά εἶχαμε τήν δυνατότητα νά δοῦμε τόν συνοδικό τρόπο ζωῆς τῆς Ὄρθοδόξου Ἐκκλησίας στό ἀνώτατο δυνατό ἐπίπεδο, στήν Σύναξη τῶν κατά τόπους Ὄρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, μέ τούς Προκαθημένους τους καί μέρος τῶν Ἱεραρχιῶν τους.

Βεβαίως, ἔλειπαν τέσσερες ζωντανές Ἐκκλησίες, ἦτοι τά Πατριαρχεῖα Ἀντιοχείας, Ρωσίας, Γεωργίας καί Βουλγαρίας. Εἶχα μεγάλη ἐπιθυμία νά ἔβλεπα στήν Σύνοδο αὐτή τούς ἐκπροσώπους τοῦ μαρτυρικοῦ Πατριαρχείου τῆς Ἀντιοχείας, τό ὁποῖο εἶναι βουτηγμένο στά ἅγια αἵματα τοῦ μαρτυρίου, νά δίνουν τήν δική τους μαρτυρική ἐμπειρία, γι' αὐτό στενοχωριόμουν κάθε φορά πού γινόταν ἀρνητική ἀναφορά στό Πατριαρχεῖο αὐτό, μέ ἀφορμή τίς ἐκκλησιαστικές δικαιοδοσίες (Κατάρ). Ἦθελα ἀκόμη νά εἶχα μπροστά μου τούς ἐκπροσώπους τοῦ Πατριαρχείου τῆς Ρωσίας, πού ἐξῆλθαν ἀπό μεγάλο διωγμό ἐβδομήντα περίπου ἔτων, νά δίνουν τήν μαρτυρία τῆς πίστεώς τους. Εἶναι μιά πολυπληθῆς Ἐκκλησία, τήν ὁποία δέν μπορεῖ κανείς εὐκόλα νά παραβλέψη, παρά τά προβλήματα πού ὑπάρχουν. Ἀκόμη, ἤθελα νά εἶχα μπροστά μου ἐκπροσώπους τῶν Πατριαρχείων Γεωργίας καί Βουλγαρίας νά ἐκφράζουν τήν ἐμπειρία τοῦ ζωντανοῦ ποιμνίου τους.

Λόγω τῶν μεταφράσεων τῶν βιβλίων μου καί στίς γλῶσσες αὐτές ἐπισκέφθηκα μεταξύ ἄλλων τά τέσσερα αὐτά Πατριαρχεῖα, εἶδα τήν ζωντανή ἐκκλησιαστική ζωή τους, ἡ ὁποία ἐπιθυμοῦσα νά ἐκφρασθῆ στήν Σύνοδο μέ ζωντανό τρόπο, ὥστε νά ἀποκτήσουμε καθολικότερη προοπτική τῆς Ὄρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Δέν γνωρίζω ἀκόμη ἐάν καί κατά πόσον θά «ἀντιδράσουν» τά ζωντανά αὐτά Πατριαρχεῖα στίς ἀποφάσεις τῆς «Άγιας καί Μεγάλης Συνόδου». Θά ἦταν πράγματι μιά δύσκολη ἐξέλιξη ἐάν οἱ Ἐκκλησίες αὐτές συναντηθοῦν σέ μιά ἄλλη Σύνοδο γιά νά κρίνουν τά ἀποτελέσματα τῆς «Άγιας καί Μεγάλης Συνόδου» καί ἔτσι νά προκληθοῦν καί ἄλλα ἐκκλησιαστικά προβλήματα.

Σε κείμενα που ξγραφα σε άνύποπο χρόνο, έχω έντοπίσει τό γεγονός ότι στον δυτικό χῶρο, κυρίως στην Άμερική, ή Όρθόδοξη Έκκλησία έκφράζεται κυρίως από τούς έλληνοφώνους, σλαυοφώνους καί άραβοφώνους Χριστιανούς, υπάρχουν δέ καί άλλες γλωσσικές ομάδες.

Αυτό, φαίνεται πολύ επίκαιρο γιατί είναι δυνατόν μετά την «Άγία καί Μεγάλη Σύνοδο» νά φανή μιά διάσπαση καί διαίρεση τής Όρθόδοξου Έκκλησίας, άνάλογα μέ τίς γλωσσικές καί έθνικές έκφράσεις. Πρέπει νά καταβληθοϋν σύντονες προσπάθειες για νά παραμείνη ένωμένη ή Όρθόδοξη Έκκλησία καί νά προσφέρει στους άνθρώπους τόν μεγάλο θησαυρό τής Πατερικής καί λατρευτικής Παραδόσεως της.

3. Τά θέματα τής «Άγίας καί Μεγάλης Συνόδου»

Όσοι παρακολούθησαν είτε μέσα από την Σύνοδο είτε από τά Μέσα Μαζικής Ένημέρωσης –τά όποια έκαναν τό έργο τους έπιλεκτικά– τίς έργασίες τής Συνόδου αυτής, διεπίστωσαν ότι συζητήθηκαν έξι κείμενα, τά όποια είχαν καταρτισθί από την δεκατία του '70 καί '80 καί είχαν επικαιροποιηθί από Πανορθόδοξη Έπιτροπή μετά την Σύνοδο τών Προκαθημένων που έγινε στην Κωνσταντινούπολη τόν Μάρτιο του 2014. Πρόκειται για έξι θέματα τά όποια αναφέρονταν στα βασικά επίπεδα τής σύγχρονης έκκλησιαστικής ζωής.

Θά μπορούσα συγκεφαλαιώνοντας τά έξι αυτά θέματα νά αναφερθῶ στα τέσσερα επίπεδα τής θεματολογίας τής Συνόδου.

Τό πρώτο επίπεδο αναφερόταν στην έσωτερική ένότητα τής Όρθόδοξου Έκκλησίας καί την διοικητική της όργάνωση, όπως είναι τό θέμα τής χορηγήσεως «αυτονομίας» από Αύτοκέφαλες Έκκλησίες καί ή Όρθόδοξη «Διασπορά» μέ τίς Έπισκοπικές Συνελεύσεις. Τό δεύτερο επίπεδο αναφερόταν στην ποιμαντική τών Όρθόδοξων Χριστιανών καί σε αυτό υπάγονται τά θέματα τής νηστείας καί του γάμου. Τό τρίτο επίπεδο αναφερόταν στις σχέσεις τής Όρθόδοξου Έκκλησίας μέ τόν λοιπό Χριστιανικό κόσμο που βρίσκεται στην Δύση καί την Άνατολή. Καί τό τέταρτο επίπεδο αναφερόταν στα ευρύτερα κοινωνικά, άνθρωπολογικά, οικολογικά προβλήματα, τά όποια αντιμετώπιζει ό σύγχρονος άνθρωπος. Αύτά τά θέματα αντιμετώπισθηκαν κατά βάση μέ την αρχή τής οίκονομίας καί τής φιλανθρωπίας.

Τό ίδιο έγινε καί στις όμιλίες του Οίκουμενικού Πατριάρχου κατά την έναρξη, την λήξη καί κατά τίς δύο Πατριαρχικές θείες Λειτουργίες, στις προσφωνήσεις τών Προκαθημένων τών Όρθόδοξων Έκκλησιών. Αυτό έγινε καί στα δύο βασικά κείμενα τής «Άγίας καί Μεγάλης Συνόδου», ήτοι την Έγκύκλιο που θά σταλή σε όλες τίς Όρθόδοξες Έκκλησίες καί τό Μήνυμα που διαβάσθηκε κατά την διάρκεια τής θείας Λειτουργίας την Κυριακή τών Αγίων Πάντων στον Μητροπολιτικό

Ναό τῶν Ἁγίων Πέτρου καί Παύλου Χανίων.

4. Ἡ ἱστορική ἐκκλησιαστική συνέχεια

Κατά τήν γνώμη μου ἕνα ἀπό τά μεγαλύτερα καί σημαντικότερα σημεῖα τῆς «Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου» εἶναι ὅτι ἐξαφάνισε κυριολεκτικά τό «παραμύθι», πού λεγόταν τόσο καιρό πρὶν τήν σύγκληση τῆς Συνόδου, ὅτι δῆθεν αὐτή ἡ Σύνοδος συνέρχεται μετὰ ἀπό 1000 - 1200 χρόνια, καί μέ αὐτόν τόν τρόπο παρουσιαζόταν ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία βρισκόταν σέ μιά νάρκη ἐπί μιά χιλιετία καί δέν ἠσχολεῖτο μέ ποιμαντικά καί θεολογικά ζητήματα.

Ἐπανελημμένως πρὶν ἀπό τήν Σύνοδο τόνιζα αὐτήν τήν πραγματικότητα καί δημοσίως παρεκάλεσα τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη καί τούς ἄλλους Προκαθημένους νά μᾶς ἐλευθερώσουν ἀπό αὐτό τό «παραμύθι», τό ὁποῖο εἶχε κατασκευασθῆ πιθανόν γιά ἐπικοινωνιακούς λόγους. Κάποιοι παράγοντας κατά τήν διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου αὐτῆς μοῦ εἶπε ὅτι «αὐτό τό εἶπαμε γιά νά προκαλέσουμε τό δημοσιογραφικό ἐνδιαφέρον»! Ἔτσι, χρησιμοποιήθηκε ἕνα ἐπικοινωνιακό ἐπιχείρημα σέ βάρος τῆς θεολογίας τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅμως, ἐπανελημμένως ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος στίς ὁμιλίες του ὑπεγράμμιζε ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι μιά διαρκῆς σύνοδος, ὅπως ἀκριβῶς σύνοδος εἶναι καί ἡ θεία Λειτουργία, εἶναι ἕνας ζωντανός ὀργανισμός καί παράγει σωτηριολογικούς καρπούς. Ἐπίσης, ὑπογραμμίσθηκε δεόντως ἡ μεγάλη ἀξία τῶν Συνόδων ἐπί Μεγάλου Φωτίου καί ἐπί ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, οἱ ὁποῖες κατά τήν συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως συναντᾶται σέ κείμενα διαφόρων ἁγίων, Πατριαρχῶν καί ἐπιστημόνων, ἀποτελοῦν τίς Η΄ καί Θ΄ Οἰκουμενικές Συνόδους.

Στήν Ἐγκύκλιο τῆς «Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου» πού ἀπεστάλη στίς Ἐκκλησίες μετὰ τήν λήξη της ἀναφέρονται καί τά ἑξῆς:

«Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν τῇ ἐνότητι καί καθολικότητι αὐτῆς, εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῶν Συνόδων, ἀπό τήν Ἀποστολικήν ἐν Ἱεροσολύμοις σύνοδον (Πράξ. ιε΄, 5-29) ἕως τῆς σήμερον. Ἡ Ἐκκλησία αὐτή καθ' αὐτήν εἶναι Σύνοδος ὑπό τοῦ Χριστοῦ συνεστημένη καί ὑπό τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καθοδηγούμενη, συμφώνως πρὸς τό ἀποστολικόν «ἔδοξε τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι καί ἡμῖν » (Πράξ. ιε΄, 28). Διὰ τῶν Οἰκουμενικῶν καί τῶν Τοπικῶν συνόδων, ἡ Ἐκκλησία εὐηγγελίσαστο καί εὐαγγελίζεται τό μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος, τό ὁποῖον ἐφανερῶθη διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ. Τό συνοδικόν ἔργον συνεχίζεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀδιακόπως διὰ τῶν μεταγενεστέρων, καθολικοῦ κύρους, συνόδων – ὡς λ.χ. τῆς ἐπί Μεγάλου Φωτίου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, Μεγάλης συνόδου (879-880) καί τῶν ἐπί ἁγίου Γρηγορίου τοῦ

Παλαμᾶ συγκληθεισῶν Μεγάλων συνόδων (1341, 1351, 1368), διὰ τῶν ὁποίων ἐβεβαιώθη ἡ αὐτὴ ἀλήθεια τῆς πίστεως, ἐξαιρέτως δέ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ περὶ τῆς μεθέξεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς ἀκτίστους θείας ἐνεργείας. Προσέτι δέ καὶ διὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγίων καὶ Μεγάλων συνόδων τῶν ἐτῶν 1484 διὰ τὴν ἀποκήρυξιν τῆς ἐνωτικῆς συνόδου τῆς Φλωρεντίας (1438-1439), τῶν ἐτῶν 1638, 1642, 1672 καὶ 1691 διὰ τὴν ἀποκήρυξιν προτεσταντικῶν δοξασιῶν, ὡς καὶ τοῦ ἔτους 1872 διὰ τὴν καταδίκην τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ ὡς ἐκκλησιολογικῆς αἵρέσεως».

Φαίνεται καθαρά ὅτι οἱ Σύνοδοι αὐτοὶ χαρακτηρίζονται ὡς Σύνοδοι «καθολικοῦ κύρους», πού σημαίνει οἰκουμενικοῦ κύρους, πού ἔχουν ἀναγνωρισθῆ ἀπ' ὅλη τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, καὶ οἱ ὁποῖοι κατεδίκασαν τίς αἵρέσεις ἀπὸ τίς ὁποῖες διαπνέεται ὁ δυτικὸς Χριστιανισμός.

Θεωρῶ ὅτι αὐτὴ ἡ διαβεβαίωση εἶναι τό μεγαλύτερο θετικὸ ἔργο τῆς «Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου».

5. Ἐκκλησιολογικοὶ προβληματισμοὶ

Ὁ ἴδιος ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κατὰ τὴν λήξιν τῆς «Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου» ἀναφέρθηκε στίς δυσκολίες πού παρουσιάσθηκαν στὴν Σύνοδο, καὶ ὅπως χαρακτηριστικὰ εἶπε «δὲν ἦσαν ὅλα εὐκόλα, δὲν ἦσαν πάντοτε ρόδινα». Ἔκανε λόγο γιὰ στιγμὲς «ὀξύτητος, ἐντάσεως, δυσκολίας, ἀπαισιοδοξίας διὰ τό ἀποτέλεσμα», ὅπως ἐπίσης ἀναφέρθηκε καὶ στὴν προσευχὴ τῶν Συνέδρων καὶ πολλῶν ἄλλων.

Προηγουμένως κατέγραψα μερικὰ θετικὰ σημεῖα πού παρατήρησα στὴν Σύνοδο αὐτὴ. Ὅμως, στὴν συνέχεια θὰ πρέπει νὰ σημειώσω μερικοὺς ἐκκλησιολογικοὺς προβληματισμοὺς μου πού προῆλθαν ὄχι μόνον ἀπὸ τὰ κείμενα πού ἐτέθησαν πρὸς συζήτησιν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τίς παρεμβάσεις τῶν συνέδρων καὶ τίς ἀπόψεις πού διατυπώθηκαν ἀπὸ τοὺς Ἀρχιερεῖς - Μέλη τῆς Συνόδου.

α) Οἱ Προκαθημένοι

Σέ κείμενό μου πού γράφηκε πρὶν ἀπὸ τὴν σύγκλησιν τῆς Συνόδου εἶχα σημειώσῃ ὅτι αὐτὴ ἡ Σύνοδος μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς Σύνοδος τῶν Προκαθημένων. Πρόκειται γιὰ ἕναν νεώτερο θεσμό πού εἶναι συνέχεια τῶν συναντήσεων τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς πού παρατηρήθηκε κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας.

Στὴν Σύνοδο διεπίστωσα ὅτι ἐπικρατοῦσε αὐτὴ ἡ ἐντύπωση, ἂν καὶ στὴν πραγματικότητα ἦταν μιὰ διευρυμένη Σύνοδος

τῶν Προκαθημένων. Δηλαδή, παρέστησαν οἱ Προκαθήμενοι μέ ἕναν ἀριθμό Συνοδικῶν Ἀρχιερέων τῶν Ἐκκλησιῶν τους. Τόν πρῶτο λόγο εἶχαν οἱ Προκαθήμενοι, οἱ ὁποῖοι μπορούσαν νά ἀναπτύξουν τίς θέσεις τους μέ μεγαλύτερη ἐλευθερία καί ἄνεση χρόνου, ἀλλά στήν συνέχεια εἶχαν τήν δυνατότητα νά ὀμιλήσουν καί οἱ Ἀρχιερεῖς, οἱ ὁποῖοι μερικές φορές διαφοροποιούνταν καί ἀπό τούς Προκαθημένους τους, ἐνίοτε ἀσκοῦσαν καί μία ἔμμεση κριτική. Ὅποτε, δέν ἴσχυε αὐτό πού ἰσχυρίζονταν μερικοί ὅτι οἱ Ἀρχιερεῖς στήν Σύνοδο αὐτή δέν θά εἶχαν λόγο καί φωνή.

Ἐπειδή οἱ Προκαθήμενοι ἐξέθεταν τίς ἀπόψεις τους μέ τόν ἰδιαίτερο τρόπο ὁ καθένας, γι' αὐτό κρίνονταν ἀπό τά παρόντα μέλη. Ἔτσι, μοῦ δόθηκε ἡ δυνατότητα νά κρίνω καί νά συγκρίνω τήν ὅλη παρουσία τῶν Προκαθημένων. Χωρίς νά τό ἐπιδιώκη κανείς ἀποτιμοῦσε τόν λόγο, τήν σιωπή, τήν συμπεριφορά, τίς ἀπόψεις καί πολλά ἄλλα τῶν Προκαθημένων. Δέν ἦταν μία Σύνοδος ἀφώνων ἀνθρώπων.

Κατά λόγο ἀντικειμενικότητος θά πρέπει νά ἀναφερθῇ τό ὄνομα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, ὁ ὁποῖος εἶχε σημαντικό ρόλο ἀφ' ἑνός μὲν στήν σύγκληση τῆς «Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου», ἀφ' ἑτέρου δέ στήν λειτουργία της.

Ὡς πρός τό πρῶτο σημεῖο ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος ἦταν αὐτός πού ἔδωσε ἰδιαίτερη ἐπιτάχυνση στήν τελική σύγκληση τῆς «Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου». Εἶναι γνωστόν ὅτι ἀποφασίσθηκε ἡ σύγκλησή της ἀπό τήν Α' Πανορθόδοξη Διάσκεψη στήν Ρόδο τό 1961 καί ἡ θεματολογία τῆς Συνόδου καθορίσθηκε ἀπό τήν Α' Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη στό Σαμπεζύ τῆς Γενεύης τό 1976. Ἐκτοτε γίνονταν συνεχεῖς προσυνοδικές διασκέψεις, συνάξεις Προκαθημένων καί πολλές συζητήσεις καί ἐπειδή παρατηροῦνταν διάφορα προβλήματα καί ἐπειδή προβάλλονταν διάφορες ἐνστάσεις, γι' αὐτό καί ἀναβαλλόταν συνεχῶς ἡ σύγκληση τῆς Συνόδου αὐτῆς.

Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος ἀπό τήν πρώτη στιγμή τῆς Πατριαρχίας του ἔθεσε στόχο τήν σύγκληση τῆς Συνόδου αὐτῆς καί ἐπιτάχυνε τίς διαδικασίες, ἀναλαμβάνοντας πολλούς κόπους, ταξίδια, καί φυσικά τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο συμμετεῖχε σέ ὅλη αὐτήν τήν προετοιμασία μέ πολλές οἰκονομικές ἐπιβαρύνσεις.

Ὡς πρός τό δεύτερο σημεῖο ὁ Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος προήδρευσε τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου μέ καλό τρόπο καί διηύθυνε τίς ἐργασίες μέ τίς γνώσεις του, τήν ἐμπειρία του καί τά ἰδιαίτερα χαρίσματά του. Ἔδινε τόν λόγο σέ κάθε ἐνδιαφερόμενο – ἐνῶ μέχρι τότε διαδιδόταν ὅτι οἱ Σύεδροι δέν θά ὀμιλοῦν– μέ ἔξυπνο τρόπο ὑπερέβη σέ μερικά σημεῖα τίς ἀσφυκτικές διατάξεις τοῦ Κανονισμοῦ, σχολίαζε κάθε παρέμβαση τῶν ἀγορητῶν.

Ἐπειδή συμμετείχα σέ πολλά ἐπιστημονικά καί ἐκκλησιαστικά συνέδρια, μπόρεσα νά ἐκτιμήσω τήν δεξιοτεχνία μέ τήν ὁποία ὁ Πατριάρχης διήυθνε τίς ἐργασίες τῆς Συνόδου αὐτῆς, λέγοντας ἕναν καλό λόγο γιά τόν καθένα. Ἦταν ἀκούραστος, εὐχάριστος καί εὐγενής πρὸς ὅλους, ἀκόμη καί σέ αὐτούς πού σχολίαζαν ἀρνητικά κάποια σημεῖα τῶν κειμένων. Πρέπει νά εἴμαστε ἀντικειμενικοί καί νά ἀναγνωρίζουμε τά φυσικά προσόντα καί χαρίσματα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

β) Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καί ὁ λοιπός Χριστιανικός κόσμος

Τό κείμενο «Σχέσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τόν λοιπόν Χριστιανικόν κόσμον», τό ὁποῖο δημιούργησε τήν μεγαλύτερη συζήτηση καί προκάλεσε τούς μεγαλύτερους προβληματισμούς, δέν ἦταν ὥριμο καί χρειαζόταν περαιτέρω ἐπεξεργασία.

Ὅσοι παρακολούθησαν ἀπό κοντά τήν προεργασία τῆς «Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου» γνωρίζουν ἐπαρκῶς ὅτι στήν θεματολογία της ὑπῆρχαν δύο θέματα, τό ἕνα μέ τίτλο «Σχέσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τόν λοιπόν Χριστιανικόν κόσμον» καί τό ἄλλο μέ τίτλο «Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καί ἡ Οἰκουμενική κίνησις». Τά δύο αὐτά θέματα τελικά συνενώθηκαν σέ ἕνα κείμενο καί γι' αὐτό προέκυψαν στό τελικό κείμενο διάφορα ἀντιφατικά σημεῖα. Ὅποτε, ἦταν ἕνα κείμενο τό ὁποῖο δεχόταν προσθήκες, ἀλλαγές κυριολεκτικά μέχρι τήν τελευταία στιγμή πρὶν τήν ὑπογραφή του, πράγμα τό ὁποῖο σημαίνει ὅτι ἀφ' ἑνός μὲν δέν ἦταν ὥριμο, ἀφ' ἑτέρου δέ ὅτι θά δημιουργήση διάφορα προβλήματα στήν συνέχεια.

Αὐτός ἦταν ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖον μερικές Ἐκκλησίες καί ἐπίσημως ἔθεσαν τό θέμα νά μὴν κλείση ἡ συζήτηση καί νά μὴν ὑπογραφῆ τό κείμενο αὐτό, ἀλλά νά γίνη περαιτέρω ἐπεξεργασία, ὥστε νά τεθῆ πρὸς ψήφιση σέ μιὰ ἐπόμενη Μεγάλη Σύνοδο, πράγμα πού δέν ἔγινε ἀποδεκτό.

Θέλω νά παρατηρήσω ὅτι τό ὅλο κείμενο εἶναι ἐλλειμματικό καί ἀντιφατικό ὡς πρὸς τήν ἐκκλησιολογία του, γιατί δέν προσδιορίζει ποιός μετέχει καί ποιός δέν μετέχει στήν Ἐκκλησία, τί εἶναι ἐκεῖνοι πού ἀπεκόπησαν ἀπό τήν Μία, Ἁγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία, καί ποιά εἶναι τά ὅρια μεταξύ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί αἱρέσεως. Αὐτός εἶναι ἕνας βασικός λόγος, μεταξύ τῶν ἄλλων, πού δέν ὑπέγραψα τό τελικό κείμενο. Τό ἔκανα ἐνσυνειδήτως.

Τό πρόβλημα πού ἀνεφύη κατά τήν διάρκεια τῶν συζητήσεων ἦταν τί ἀκριβῶς εἶναι οἱ ἑτερόδοξοι Χριστιανοί καί οἱ ὁμάδες στίς ὁποῖες ἀνήκουν. Στίς Οἰκουμενικές Συνόδους καταδικάζονταν οἱ ἑτερόδοξοι-αἱρετικοί, οἱ ὁποῖοι εἶχαν

διαφορετική «δόξα»-πίστη από εκείνη που απέκάλυψε ο Θεός στους Προφήτες, τούς Άποστόλους και τούς Άγίους, ενώ στην Σύνοδο της Κρήτης πρώτη φορά γινόταν προσπάθεια για το πώς θα υπάρξει επικοινωνία με τούς έτεροδόξους.

Τό έρώτημα που τίθεται είναι: Μπορούμε να κατατάξουμε τούς έτεροδόξους στο σχίσμα ή στην άκοινωνησία, ότι δηλαδή ή ομάδα στην οποία ανήκουν ή ή «Έκκλησία» τους είναι σέ σχίσμα ή σέ άκοινωνησία;

Γιά να γίνη κατανοητό αυτό θα πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ποιός είναι ο λεγόμενος «λοιπός Χριστιανικός κόσμος» στον οποίο αναφερόταν ή επικεφαλίδα του κειμένου αυτού.

Κατ' αρχάς, είναι οι Χριστιανοί της Άνατολής, ήτοι οι Νεστοριανοί, οι Μονοφυσίτες, οι Μονοθελήτες, οι όποιοι χαρακτηρίζονται και μέ διάφορα όνόματα, όπως Άντιχαλκηδόνιοι, Προχαλκηδόνιοι, Κόπτες, Άρμένιοι, Μαρωνίτες, κλπ.

Οι Νεστοριανοί καταδικάσθηκαν από την Γ' Οικουμενική Σύνοδο τό (431 μ.Χ.), οι Μονοφυσίτες-Προχαλκηδόνιοι-Άντιχαλκηδόνιοι καταδικάσθηκαν από τις Δ' (451 μ.Χ.) και Ε' (553 μ.Χ.) Οικουμενικές Συνόδους, και οι Μονοθελήτες καταδικάσθηκαν από την ΣΤ' (680 μ.Χ.) Οικουμενική Σύνοδο. Έπομένως, οι Χριστιανικές αυτές ομάδες απέκόπησαν από την Μία, Άγία, Καθολική και Άποστολική Έκκλησία.

Έπειτα, είναι οι Χριστιανοί εκείνοι που ανήκαν στην Παλαιά Ρώμη, οι όποιοι απέκόπησαν από την Έκκλησία λόγω της εισαγωγής της αίρέσεως περί της έκπορεύσεως του Άγίου Πνεύματος και έκ του Υιού πρώτα στους Φράγκους και ύστερα στην Παλαιά Ρώμη (1009 μ.Χ.), αλλά και καταδικάσθηκαν από την Σύνοδο του 1351 για τά περί του actus purus και για τό ότι δῆθεν στον Θεό υπάρχουν κτιστές έέργειες μέ τις όποιες επικοινωνεί μέ τον κόσμο.

Άκόμη, από τον αποκοπέντα από την Μία, Άγία, Καθολική και Άποστολική Έκκλησία δυτικό Χριστιανισμό απέσχισθη τον 16ο αιώνα ένα μεγάλο τμήμα που λέγονται Μεταρρυθμιστές, Διαμαρτυρόμενοι, Προτεστάντες, και σέ αυτήν την κατηγορία υπάγονται οι Λουθηρανοί, οι Καλβινιστές, οι όπαδοί του Ζβιγκλίου, οι Άγγλικανοί κλπ. Και τούς Χριστιανούς αυτούς τούς κατεδίκασε ή Όρθόδοξη Έκκλησία, διότι εισήγαγαν πολλές αίρέσεις.

Τό έρώτημα, λοιπόν, τό όποιο τίθεται είναι: Όλοι αυτοί οι Χριστιανοί βρίσκονται σέ σχίσμα ή σέ άκοινωνησία;

Νομίζω ότι δέν μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε την λέξη σχίσμα γι' αυτούς, άφ' ενός μέν διότι, κατά την πίστη μας, ή Έκκλησία είναι Μία, Άγία, Καθολική και Άποστολική και δέν σχίζεται, ή ένότητά της είναι δεδομένη, άφ' έτέρου δέ διότι έχουν ήδη καταδικασθῆ ως αίρετικοί από Μεγάλες Συνόδους «καθολικού κύρους».

Ούτε μπορούμε όλους αυτούς να τους θεωρήσουμε ότι βρίσκονται σε άκοινωνησία με την Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, γιατί ὁ ὅρος άκοινωνησία ἔχει ἓνα εἰδικό βάρος. Μὲ τόν ὅρο αὐτό ἐννοοῦνται οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ἐκεῖνες πού προσωρινῶς δέν ἔχουν κοινωνία μὲ τίς ἄλλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, ὅπως συμβαίνει μεταξύ τῶν Πατριαρχείων Ἀντιοχείας καί Ἱεροσολύμων μὲ ἀφορμή τήν ἐκκλησιαστική δικαιοδοσία στό Κατάρ.

Ἐπομένως, γιά τούς Χριστιανούς πού ἔχουν εἰσαγάγει αἱρέσεις στήν πίστη τους δέν μπορούμε νά χρησιμοποιήσουμε οὔτε τόν ὅρο σχίσμα οὔτε τόν ὅρο άκοινωνησία. Περισσότερο μπορούμε νά ὁμιλοῦμε γιά τό ὅτι ἀπεςχίσθησαν οἱ Χριστιανοί αὐτοί ἢ ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τήν Μία, Ἁγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία, ἡ ὁποία διατηρεῖ τήν ἐνότητά της.

Μὲ αὐτήν τήν ἔννοια οἱ Τοπικές καί Οἰκουμενικές Σύνοδοι ἔκαναν λόγο γιά αἰρετικούς, ἐπειδή διαθέτουν μιά διδασκαλία πού εἶναι διαφορετική ἀπό τήν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, καί μάλιστα χρησιμοποίησαν βαρύτατες ἐκφράσεις μὲ τούς Κανόνες τους ἐναντίον τους. Ὅταν διαβάση κανεῖς τόν 1ο Κανόνα τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τότε θά διαπιστώσῃ μὲ ποιόν τρόπο ὁμιλοῦσαν οἱ Πατέρες στίς Οἰκουμενικές Συνόδους γι' αὐτούς πού ἀλλοιώνουν τήν ἀποκαλυπτική πίστη.

Οἱ Πατέρες τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου τόν Ἄρειο τόν ἀποκαλοῦν «δυσεβῆ», διότι δογματίσε «ἑτεροθεΐαν ἢ πολυθεΐαν» • τόν Μακεδόσιο τόν ἀποκαλοῦν «βέβηλον» καί τόν ἐξεδίωξαν μαζί μὲ τούς προηγούμενους «ἐχθρούς τῆς ἀληθείας», ὡς δοῦλον ὁ ὁποῖος ἐτόλμησε μὲ αὐθάδεια νά ἐκφέρῃ ἀνυπόστατη γνώμη γιά τόν Κύριό του • τόν Ἀπολλινάριο τόν ἀποκαλοῦν «τῆς κακίας μύστην» • τόν Νεστόριο τόν ἀποκαλοῦν «λυρώδη» • τόν Εὐτυχῆ τόν χαρακτηρίζουν «ματαιόφρονα» κλπ. Καί στίς περιπτώσεις αὐτές χρησιμοποιοῦν τά ρήματα «συνεξελαύνοντες», «ἐκπεπτωκότας» «ἐξωθείσθω», «ἐκπιπέπτω» κλπ. Καί στό τέλος γράφεται ὅτι ἂν κάποιος δέν διαφυλάττῃ τήν παραδοθεῖσα πίστη καί δέν ἀσπάζεται τά δόγματα τῆς εὐσεβείας, δέν πιστεῦῃ οὔτε κηρύττῃ μὲ αὐτόν τόν τρόπο, ἀλλά ἐπιχειρεῖ νά βαδίζῃ ἀντίθετα μὲ αὐτά «ἔστω ἀνάθεμα, κατά τόν ἤδη ἐκτεθέντα ὅρον ὑπό τῶν προδηλωθέντων ἁγίων καί μακαρίων Πατέρων, καί τοῦ χριστιανικοῦ καταλόγου, ὡς ἀλλότριος, ἐξωθείσθω καί ἐκπιπέπτω». Αὐτό σημαίνει ὅτι μνημονεύονται οἱ Πατέρες τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί ὄχι ἀπλῶς οἱ Σύνοδοι, καί οἱ Πατέρες δέν δέχονταν συμφιλίωση ἢ συνύπαρξη μὲ τήν αἵρεση καί δέν ἀντιμετώπισαν τίς καταστάσεις αὐτές μὲ ἓναν σχετικισμό. Στά θέματα τῆς πίστεως δέν χωρᾶ διπλωματία.

Γιά ὅλες αὐτές τίς παλαιές καί τίς νέες ὁμάδες αἰρετικῶν δέν μπορούμε νά χρησιμοποιήσουμε τήν λέξη σχίσμα ἢ άκοινωνησία, ἀλλά περισσότερο νά τους χαρακτηρίσουμε ὡς ἀπομακρυνθέντες ἀπό τήν πίστη καί ζωή τῆς Μιᾶς, Ἁγίας,

Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Αὐτό δέν λέγεται συντηρητισμός, ὅπως ἰσχυρίζονται μερικοί, ἀλλά ἀκριβολογία στά θέματα τῆς πίστεως.

Εἶναι χαρακτηριστικός ὁ λόγος τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιμανδρίτου Σωφρονίου Σαχάρωφ: «Τρία πράγματα δέν μπορῶ νά κατανοήσω: 1) πίστη χωρίς δόγμα, 2) χριστιανισμό ἔξω ἀπό τήν Ἐκκλησία, 3) χριστιανισμό χωρίς ἄσκηση». Αὐτό σημαίνει ὅτι δέν ὑπάρχει πραγματική πίστη στόν Θεό ἔξω ἀπό τό δόγμα πού θέσπισαν οἱ Ἅγιοι Πατέρες • δέν ὑπάρχει Χριστιανισμός ἔξω ἀπό τήν Ἐκκλησία, πού εἶναι τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ • καί δέν ὑπάρχει Χριστιανισμός χωρίς ἄσκηση, χωρίς ἡσυχασμό.

Παρά ταῦτα, μέ κάθε εἰλικρίνεια θέλω νά πῶ ὅτι μέσα ἀπό ὅσα διατυπώθηκαν στήν Σύνοδο αὐτή διέκρινα καθαρότατα ἕναν σχετικισμό, γιατί κυκλοφοροῦσε ἔντονα ἀπό ὅσα λέγονταν καί συζητοῦνταν τό περιεχόμενο τῆς θεωρίας τῶν κλάδων, χωρίς νά κατονομάζεται ὡς τέτοιο, δηλαδή φαινόταν ἡ ἄποψη ὅτι ἔγινε διάσπαση τοῦ Χριστιανισμοῦ καί ὅτι σχίσθηκε ὁ Χριστιανισμός, ὅπως «σχίσθηκε τό ράσο ἑνός Κληρικοῦ» (!) καί ὅτι ὅλοι ἐπιδιώκουν τήν ἐνότητά του • ἡ θεωρία τῆς περιεκτικότητος, ὅτι δηλαδή σέ ὅλους τούς Χριστιανούς ὑπάρχει ἕνα κοινό σημεῖο, πού εἶναι τό ἔγκυρο βάπτισμα, δηλαδή ἡ βαπτισματική θεολογία • καί ἡ θεωρία ἑνός ἀθεολόγητου ἠθικισμοῦ καί μιᾶς ἀθεολόγητης ποιμαντικῆς τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου.

Ἡ συμμετοχή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στό Παγκόσμιο Συμβούλιο τῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς μέλος αὐτοῦ καί ὄχι ὡς παρατηρητής, ἀποτελεῖ ἕναν προβληματισμό. Γιατί δέν μπορῶ νά φαντασθῶ τόν Μέγα Ἀθανάσιο καί τόν Μέγα Βασίλειο νά συμμετέχουν σέ ἕνα συμβούλιο τῶν Ἀρειανῶν, τῶν Εὐνομιανῶν, τῶν Μακεδονιανῶν τῆς ἐποχῆς τους. Οὔτε μπορῶ νά φαντασθῶ τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ νά συμμετέχη σέ ἕνα Συμβούλιο μέ τόν Βαρλαάμ, τόν Ἀκίνδυνο, τόν Γρηγορᾶ καί τούς ὀπαδούς τους γιά τήν ἀντιμετώπιση διαφόρων κοινωνικῶν προβλημάτων τῆς ἐποχῆς τους.

Ἡ διατυπωθεῖσα ἄποψη ἀπό Προκαθήμενο μιᾶς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία δυστυχῶς χειροκροτήθηκε ἀπό ὀρισμένους Συνέδρους, ὅτι δέν πρέπει νά συζητοῦμε στήν Σύνοδο θεολογικά θέματα, ἦταν, κατά τήν γνώμη μου, ἀπό τά πλέον ἀρνητικά σημεῖα τῆς Συνόδου. Διότι ἂν σέ μιά τέτοια «Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδο» δέν τίθεται ὡς βάση ἡ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας καί ἂν ὅταν θίγονται σοβαρά θεολογικά ζητήματα δέν τά παρακολουθοῦν οἱ Σύνοδοι καί μάλιστα διαμαρτύρονται, τότε αὐτή ἡ Σύνοδος εἶναι πολύ προβληματική ἀπό ὀρθοδόξου θεολογίας καί ἐκκλησιολογίας.

Μάλιστα διατυπώθηκε ἀπό κάποιον συνοδικό Ἀρχιερέα ὅτι θά πρέπει νά καταδικασθῇ ἐπισήμως ὁ εὐσεβισμός, χωρίς

βέβαια νά γίνη συζήτηση για τήν διάκριση μεταξύ εὐσέβειας καί εὐσεβισμοῦ, καθώς ἐπίσης γινόταν λόγος ἐναντίον τοῦ ὀρθοδόξου «φονταμενταλισμοῦ».

Πέραν ἀπό τήν ἀτυχῶς ἀνερμάτιστη αὐτή τοποθέτηση, ἡ ὁποία οὔτε ὄριζε οὔτε ἀποσαφήνιζε τί ἐννοοῦμε μέ αὐτούς τούς ὄρους, τελικῶς δέν ἐξεδόθη κάποιο κείμενο ἐναντίον τοῦ εὐσεβισμοῦ καί τοῦ ζηλωτισμοῦ. Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης παρέκαμψε εὐφυῶς τήν ἀτυχῆ αὐτή πρόταση. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Βαρσοβίας καί Πάσης Πολωνίας κ. Σάββας ὑποστήριξε ὅτι στήν Πολωνία καί σέ ἄλλες βόρειες καί ἀνατολικές χῶρες αὐτοί οἱ λεγόμενοι ζηλωτές ἦταν ἐκεῖνοι πού κράτησαν τήν πίστη κατά τήν διάρκεια τῆς κομμουνιστικῆς περιόδου, φυλακίσθηκαν καί μαρτύρησαν.

γ) «Ἡ Ἐκκλησία: Σῶμα Χριστοῦ, εἰκόν τῆς Ἁγίας Τριάδος»

Στήν Ἐγκύκλιο πού ἀπεστάλη ἀπό τήν «Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδο» στίς Ἐκκλησίες, παρατηρεῖται καί ἕνα σοβαρό θεολογικό πρόβλημα, ἐπειδή σέ αὐτήν, ἐκτός τοῦ ὅτι χαρακτηρίζεται ἡ Ἐκκλησία ὡς «Σῶμα Χριστοῦ», συγχρόνως χαρακτηρίζεται καί «εἰκόν τῆς Ἁγίας Τριάδος». Ἐπίσης γράφεται στό κείμενο τῆς Ἐγκυκλίου ὅτι «ἡ μία, ἁγία, καθολική καί ἀποστολική Ἐκκλησία εἶναι θεανθρωπίνη κοινωνία κατ' εἰκόνα τῆς Ἁγίας Τριάδος».

Ὅμως, ἡ Ἐκκλησία, κατά τήν διδασκαλία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, εἶναι Σῶμα Χριστοῦ, ἡ βάση τῆς Ἐκκλησίας εἶναι Χριστοκεντρική καί ὄχι Τριαδοκεντρική, ἀφοῦ ὁ Χριστός «ὁ εἷς τῆς Τριάδος» ἐνηθρώπησε, δηλαδή προσέλαβε τήν ἀνθρώπινη φύση καί τήν θέωσε. Ὄταν χαρακτηρίζεται ἡ Ἐκκλησία «εἰκόν» ἢ «κατ' εἰκόνα τῆς Ἁγίας Τριάδος», τότε ἀπό αὐστηρῆς θεολογικῆς πλευρᾶς γίνεται σύγχυση μεταξύ θεολογίας καί οἰκονομίας καί σύγχυση μεταξύ ἀκτίστου καί κτιστοῦ. Ἐπί πλέον, στήν διατύπωση τῆς Ἐκκλησίας ὡς εἰκόνας τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐμφαίνονται πολλοί προβληματισμοί ὡς πρός τόν συσχετισμό μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν καί τῶν ὑποστατικῶν ιδιωμάτων τῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος!!!

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς γράφει ὅτι ὅσα γίνονται στά ἐνδότερα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ εἶναι «ὑπεράγνωστα καί ὑπεράρρητα», δηλαδή «καί τά τῆς οὐσιώδους ἐνώσεως» «καί τά τῆς ὑποστατικῆς διακρίσεως», ἀλλά καί «τά τῆς ἀμιγοῦς παντάπασι καί ἀφύρτου συμφυΐας» καί γι' αὐτό ὅλα αὐτά «τελέως ἐστίν ἀμέθεκτα» ἀπό τούς ἀνθρώπους καί τήν κτίση. Αὐτό σημαίνει ὅτι δέν μπορεῖ νά βρεθῆ στήν κτίση κανένα ὑπόδειγμα τῆς σχέσεως μεταξύ τῶν Προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος. «Διό οὐδ' ὑπόδειγμά ἐστι τούτων ἐπί τῆς κτίσεως εὐρεῖν». Ἡ Ἐκκλησία εἶναι «Σῶμα Χριστοῦ» καί «κοινωνία θεώσεως» καί ὄχι εἰκόν τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ἐπεξηγηματικά θέλω νά ἐπισημάνω ὅτι ἡ διατύπωση τῆς Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου «Ἡ Ἐκκλησία: Σῶμα Χριστοῦ, εἰκόν τῆς

Ἁγίας Τριάδος» εἶναι διαφορετικὴ νοηματικὰ ἀπὸ τὴν διατύπωση τῆς ἰδίας Ἐγκυκλίου ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι «θεανθρωπίνη κοινωνία κατ' εἰκόνα τῆς Ἁγίας Τριάδος».

Ἡ πρώτη διατύπωση ἀπαντᾶται καί στον ἅγιο Μάξιμο τὸν Ὁμολογητὴ καὶ ἀφορᾷ τὴν Ἐκκλησία ὡς Σῶμα Χριστοῦ καὶ ὡς «τύπον καὶ εἰκόνα Θεοῦ», μέ τὴν ἔννοια ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι τύπος καὶ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ «ὡς τὴν αὐτὴν αὐτῷ κατὰ μίμησιν καὶ τύπον ἐνέργειαν ἔχουσιν». Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι εἰκὼν τῶν ἐνδοτάτων σχέσεων τῶν Προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀλλὰ ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς μέ τὴν ἀκτιστὴ ἐνέργειά Του ἔφερε στὴν ὑπαρξὴ τὰ ὄντα καὶ στὴν συνέχεια «συνέχει καὶ συνάγει καὶ περιγράφει, καὶ ἀλλήλοις καὶ ἑαυτῷ προνοητικῶς ἐνδιασφίγγει • τὰ τέ νοητὰ καὶ τὰ αἰσθητὰ».

Ὁ Θεὸς διατηρεῖ σέ μιά ἐνότητα τὰ πάντα, χωρὶς νὰ ὑπάρχη σύγχυση, προνοεῖ γιὰ τὰ ὄντα καὶ μάλιστα, ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Μάξιμος, ἡ Ἐκκλησία ὁδηγεῖ τοὺς πάντες στον Χριστὸ μέ σκοπὸ τὴν θέωσή τους. Αὐτὸ ἐρμηνεύεται θαυμάσια ἀπὸ τὸν ἅγιο Μάξιμο στὴν συνέχεια τοῦ κειμένου του γιὰ τὸ πῶς ἡ Ἐκκλησία συνέχει καὶ συγκρατεῖ τὰ πάντα σέ μιά ἐνότητα. Ὁ ἅγιος Μάξιμος δὲν ὁμιλεῖ γιὰ τίς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων ὡς εἰκόνας τῶν σχέσεων τῶν Προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος. Δὲν ὑπάρχει καμμία πρόσβαση στὶς σχέσεις τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ἡ δεύτερη διατύπωση («θεανθρωπίνη κοινωνία κατ' εἰκόνα τῆς Ἁγίας Τριάδος») λανθασμένα μέ κάποιες τρέχουσες ἐρμηνεῖες παραπέμπει στὶς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων ὡς εἰκόνα τῶν σχέσεων τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἐξ ἄλλου ἡ ἐρμηνεία αὐτὴ ἀπαλείφθηκε ὡς λανθασμένη ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Μεγάλῃ Σύνοδο μέ πρόταση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ συμφωνία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου στό κείμενο «Ἡ ἀποστολή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ».

Στὶς ἐπιστολές τοῦ Ἀπόστολου Παύλου, ἰδίως τίς πρὸς Ἐφεσίους, Φιλιπησίους καὶ Κολοσσαεῖς, καὶ στὰ κείμενα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας γίνεται ἀναφορὰ στό ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι Σῶμα Χριστοῦ καὶ κοινωνία θεώσεως καὶ δὲν παραπέμπουν στὶς σχέσεις τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ὁ Θεὸς μέ τὴν ἀπειρὴ ἀγάπη Του «ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμόν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Β' Κορ. δ', 6), μᾶς ἐνώνει μέ τὴν Ἐκκλησία Του καὶ διὰ τοῦ Χριστοῦ μετέχουμε τῆς ἀκτίστου Χάριτος τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, μετέχουμε τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὴν πρὸς Κορινθίους ἐπιστολή του γράφει: «εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ τῷ ἰκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί» (Κολ. α', 12).

Ἐπομένως, ἡ Ἐκκλησία ἐρμηνεύεται Χριστολογικά. Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἐμεῖς εἴμαστε μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τοῦ Χριστοῦ μετέχουμε τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν τοῦ

Τριαδικοῦ Θεοῦ.

δ) Κανονικά ἐκκλησιολογικά προβλήματα

Ἐντονος προβληματισμός μου δημιουργήθηκε ὅταν γίνωνταν συζητήσεις γιά τήν «Ὁρθόδοξη Διασπορά», τό «Αὐτόνομο», «τό Μυστήριό τοῦ Γάμου καί τά κωλύματα αὐτοῦ» καί τήν «σπουδαιότητα τῆς νηστείας καί τήν τήρησή της σήμερα».

Πρόκειται γιά κανονικά ζητήματα, τά ὅποια ἀποτελοῦν σημαντικά σημεῖα στήν ὅλη ἐκκλησιαστική ζωή.

Οἱ ἀποφάσεις πού ἐλήφθησαν φαίνεται, μέ μία ἐπιφανειακή θεώρηση τῶν πραγμάτων, ὅτι ἐπιλύουν μερικά ζητήματα, ὅμως ἂν κανεῖς τά ἐξετάση στό βάθος, θά διαπιστώσῃς ὅτι θέτουν τίς προϋποθέσεις κατακερματισμοῦ τῆς ἐνότητος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Θά παραθέσω μερικά παραδείγματα.

Ὁ ὅρος «Ὁρθόδοξος Διασπορά» εἶναι πολύ περίεργος, διότι, ὅπως ἐπισημάνθηκε καί μέσα στήν Σύνοδο, ἡ Διασπορά συνδέεται κυρίως μέ τά ἔθνη καί τίς θρησκείες καί ὄχι μέ τήν Ἐκκλησία πού δημιουργεῖται σέ κάθε τόπο μέ τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ καί τόν ζῆλο τῶν Ἱεραποστόλων. Οἱ ἐκκλησιαστικές δικαιοδοσίες, οἱ ὅποιες ἔχουν δοθῆ ἀπό τίς Οἰκουμενικές Συνόδους, κυρίως τήν Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενική Σύνοδο, στά παλαιά καί πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα καί στήν Ἐκκλησία τῆς Κύπρου (Γ' Οἰκουμενική Σύνοδος), δέν δικαιολογεῖ τό νά δίνεται ἐκκλησιαστικότητα στήν πολιτιστική καί ἐθνικιστική ἔννοια τῆς λεγομένης Διασπορᾶς. Δέν εἶναι δυνατόν ἀπό τήν μιά μεριά νά καταδικάζεται ὁ ἐθνοφυλετισμός ὡς αἵρεση (τό 1872) καί ἀπό τήν ἄλλη νά δημιουργηθῆ ἕνας ἐκκλησιαστικός ἐθνοφυλετισμός, μάλιστα μέ ἀπόφαση τῆς «Ἁγίας καί Μεγάλῆς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας». Καί ναί μέν οἱ Ἐπισκοπικές Συνελεύσεις λύουν κάποιο ζήτημα τό ὅποιο ὑφίσταται στήν λεγόμενη «ὀρθόδοξη Διασπορά», ἀλλά στήν βάση τους εἶναι ἀντικανονικές καί διασποῦν τήν ἐκκλησιαστική ἐνότητα, γιατί εἰσάγουν τήν ἀρχή τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ.

Ἐπειτα, τό κείμενο περί τοῦ «αὐτονόμου», δηλαδή τῆς δυνατότητας νά χορηγῆται ἀπό τήν κάθε Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία αὐτονομία σέ μιά ἐδαφική περιοχή, θεωρῶ, ὅπως ὑποστήριξα στήν ἀγόρευσή μου, ὅτι θά ἀνοίξῃ πολλά ἐκκλησιολογικά προβλήματα. Αὐτό ἐννοεῖται ἀπό τήν ἄποψη ὅτι θά δοθῆ ἡ δυνατότητα σ' ἐ κάθε νεώτερη αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία νά δημιουργῆ αὐτόνομες ἐκκλησιαστικά περιοχές, ὕστερα ἀπό πίεση ἐξωγενῶν παραγόντων καί ἀπό ἐνέργειες φιλοπρωτευόντων Κληρικῶν, παρά τούς Κανόνες οἱ ὅποιοι δίνουν αὐτό τό δικαίωμα στά παλαιά Πατριαρχεῖα.

Ἀκόμη, ἡ χορήγηση αὐτονομιῶν ἀπό τίς αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες σέ χῶρο πού ἀνήκει σέ ἄλλες ἐκκλησιαστικές δικαιοδοσίες, καί ἡ εὐκολία μέ τήν ὁποία ἡ αὐτονομία μπορεῖ νά ἐξελιχθῆ σέ αὐτοκεφαλία, θέτει μιά νάρκη στήν ἐνότητα

τῆς Ἐκκλησίας, γιατί δικαιολογεῖ τίς πολλές διασπάσεις. Εἶναι μεγάλο ἐκκλησιολογικό πρόβλημα, ὅταν ἡ αὐτοκεφαλία ἐρμηνεύεται καί κατανοεῖται ὡς «αὐτοκεφαλαρχία», μάλιστα μέσα ἀπό ἐθνικές καί πολιτιστικές διεργασίες. Γιά τό θέμα τῆς Διασπορᾶς καί τοῦ Αὐτονόμου μέ ὄλες τίς παραμέτρους της πού καθορίσθηκαν ἀπό μιά τέτοια Σύνοδο, καί μάλιστα ὡς σχετικοποίηση τῆς ἰσχύος τοῦ περιεχομένου τοῦ 28ου Κανόνος τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἔχει γράψει σημαντικά κείμενα ὁ καθηγητής τοῦ κανονικοῦ δικαίου τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν Ἀρχιμ. π. Γρηγόριος Παπαθωμᾶς.

Ἀκόμη, ἡ δυνατότητα πού δόθηκε στίς κατά τόπους Ἐκκλησίες νά ἐξασκοῦν τήν οἰκονομία στό θέμα τῆς νηστείας καί στό θέμα τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου ἀνοίγει ἕνα κεφάλαιο διασπάσεως τῆς ταυτότητος τῶν ἀκολουθιῶν καί τῆς ἀσκήσεως σέ διάφορες Ἐκκλησίες, πού σημαίνει ὅτι ἡ οἰκονομία, ἡ ὁποία λειτουργεῖ γιά ἕνα χρονικό διάστημα ὡς προσωρινή ἀναστολή τῆς ἀκριβείας, θά μετατραπῆ σέ κανονική ἀκρίβεια καί θά διασπᾶ τό ἐκκλησιαστικό ὀρθόδοξο ἦθος σέ διάφορες ἐκκλησιαστικές περιοχές.

Τελικά, ἀκούγοντας ὄλες τίς ἀπόψεις τῶν Συνέδρων κατά τήν διάρκεια τῶν συζητήσεων ἐπί τῶν θεμάτων αὐτῶν καί διαβάζοντας προσεκτικά τά κείμενα, προβληματίζομαι ἔντονα καί δέν μπορῶ νά παρασυρθῶ ἀπό τόν ἐπιπόλαιο ἐνθουσιασμό μερικῶν ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων, πού ὁμιλοῦν συναισθηματικά καί δημοσιογραφικά.

6. Οἱ Παρεμβάσεις μου

Κατά τήν διάρκεια τῶν συζητήσεων στά ἔξι κείμενα ζητοῦσα τόν λόγο καί ἐξέθετα μέ διάκριση καί εἰλικρίνεια τίς ἀπόψεις μου. Ἔτσι, ὁμίλησα μέσα στά περιοριστικά πλαίσια τοῦ χρόνου γιά τό ἀνθρώπινο πρόσωπο, τήν Ὁρθόδοξη Διασπορά, τό αὐτόνομο, τήν νηστεία, γιά τίς ἐκκλησιολογικές συνέπειες τῶν μικτῶν γάμων, καί γιά τήν Ἐκκλησία.

Μέ τήν πρώτη εὐκαιρία θά δημοσιευθοῦν αὐτές οἱ σύντομες καί περιεκτικές παρεμβάσεις μου. Στήν ἐνότητα αὐτή θά ἐκτεθοῦν τά ὅσα εἶπα γιά τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία σέ σχέση μέ τούς ἑτεροδόξους, γιατί νομίζω ὅτι αὐτό ἦταν τό κεντρικό θέμα τῆς Συνόδου αὐτῆς.

Ὅταν ἀρχίσαμε τήν συζήτηση γιά τό κείμενο «Οἱ σχέσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τόν λοιπόν Χριστιανικόν κόσμον», μετά τήν ἀνάγνωση τοῦ κειμένου καί πρὶν εἰσελθουμε στήν κατ' ἄρθρο συζήτηση μοῦ δόθηκε ὁ λόγος γιά μιά σύντομη παρέμβαση. Εἶχα ἀκούσει μερικούς πού προηγήθηκαν καί εἶχα αισθανθῆ δυσφορία ἀπό ὅσα λέγονταν, γιατί δυστυχῶς ἔφθασαν στό σημεῖο νά χρησιμοποιοῦν καί τόν ἅγιο Μᾶρκο τόν Εὐγενικό ὑπέρ τῶν ἀπόψεών τους.

Στήν παρέμβασή μου τόνισα δύο συγκεκριμένα σημεία.

Τό πρώτον ὅτι ἐνῶ στήν Α΄ Πανορθόδοξη Διάσκεψη πού ἔγινε στήν Ρόδο τό 1961 εἶχαν τεθεῖ περίπου 100 θέματα, μέ τά ὁποῖα θά ἠσχολῆτο ἡ Μεγάλη αὐτή Σύνοδος, πού τότε φερόταν ὡς Οἰκουμενική, ὅμως στήν Α΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη πού ἔγινε τόν Νοέμβριο τοῦ 1976 στό Σαμπεζύ τῆς Γενεύης καθορίσθηκαν 10 θέματα, ἀπό τά ὁποῖα τά 6, μαζί καί μέ ἓνα 7ο πού συγχωνεύθηκε μέ ἓνα ἀπό τά ἔξι θέματα, συζητοῦνται στήν Σύνοδο.

Στήν ἴδια Προσυνοδική Διάσκεψη καθορίσθηκαν σέ δεύτερη προτεραιότητα 4 σημαντικά θέματα, γιά νά συζητηθοῦν ἀργότερα, μετά ἀπό διορθόδοξη ἐξέταση. Τά θέματα αὐτά εἶναι οἱ πηγές τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, ἡ κωδικοποίηση τῶν ἱερῶν Κανόνων καί τῶν κανονικῶν διατάξεων, ἡ ἔννοια Ἐκκλησία, ἡ οἰκονομία καί ἀκρίβεια σέ σχέση μέ τόν τρόπο πού ἀποδεχόμαστε τούς ἑτεροδόξους. Συγκεκριμένα γιά τά θέματα αὐτά γράφεται στό κείμενο: «Ταῦτα παραπέμπονται εἰς ἰδιαιτέραν μελέτην τῶν ἐπί μέρους Ἐκκλησιῶν προκειμένου ἵνα ἐνδεχομένως τύχῃσι μελλοντικῆς διορθόδοξου ἐξετάσεως».

Ἐπομένως, τά θέματα «περί Ἐκκλησίας» καί «περί οἰκονομίας καί ἀκριβείας» ἐξέπεσαν ἀπό τήν θεματολογία τῆς παρουσίας Συνόδου. Παρέμεινε δέ ἓνα σημαντικό βιβλίον πού συνέγραψε ὁ τότε Πρόεδρος τῆς Α΄ Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως μακαριστός Μητροπολίτης Μύρων Χρυσόστομος, ἀργότερα Ἐφέσου, μέ θέμα «Ἡ ἀναγνώρισις τῶν μυστηρίων τῶν ἑτεροδόξων στίς διαχρονικές σχέσεις Ὀρθοδοξίας καί Ρωμαιοκαθολικισμοῦ».

Τό δεύτερο σημεῖο εἶναι ὅτι στήν Γ΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη πού ἔγινε τόν Ὀκτώβριο - Νοέμβριο 1976 στό Σαμπεζύ τῆς Γενεύης ἐγκρίθηκε τό κείμενο «Οἱ Σχέσεις τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας πρὸς τόν λοιπόν Χριστιανικόν κόσμον». Στήν εἰδική παράγραφο γράφεται ὅτι ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι ἡ Μία, Ἁγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία, ἀναγνωρίζει τήν πραγματική ὕπαρξη ὅλων τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν, ἀλλά στήν συνέχεια ὑπάρχει μιά φράση πού δέν τήν πρόσεξαν πολλοί: ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία «πιστεύει ὅτι αἱ πρὸς ταύτας σχέσεις αὐτῆς πρέπει νά στηρίζονται ἐπί τῆς ὑπ' αὐτῶν (δηλαδή τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν καί ὁμολογιῶν) ὅσον ἔνεστι ταχύτερας καί ἀντικειμενικώτερας ἀποσαφηνίσεως τοῦ ὅλου ἐκκλησιολογικοῦ θέματος καί ἰδιαιτέρως τῆς γενικωτέρας παρ' αὐταῖς διδασκαλίας περί μυστηρίων, χάριτος, ἱερωσύνης καί ἀποστολικῆς διαδοχῆς».

Αὐτό σημαίνει ὅτι οἱ μὴ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί πρέπει νά ἀποσαφηνίσουν τήν διδασκαλία τους περί τῶν μυστηρίων, περί χάριτος, περί ἱερωσύνης καί περί ἀποστολικῆς διαδοχῆς.

Κατέληξα ότι τά θέματα περί τῆς Ἐκκλησίας, δέν εἶναι θέματα τῆς παρουσίας «Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου». Εἶναι ἐκτός θέματος καί ἐκτός Κανονισμοῦ.

Τά ὅσα λέγονται γιά τόν Καρμίρη, τόν Τρεμπέλα καί κυρίως γιά τόν ἅγιο Μᾶρκο τόν Εὐγενικό τούς ἀδικοῦν. Μπορεῖ στά κείμενα αὐτῶν καί ἄλλων νά χρησιμοποιηῖται ἡ λέξη Ἐκκλησία ὡς τεχνικός ὄρος, ἀλλά ἡ Σύνοδος αὐτή δέν μπορεῖ νά παραμένῃ σέ τεχνικούς ὄρους. Ὁ ὄρος Ἐκκλησία χρησιμοποιεῖται καί κατά οἰκονομία καί κατ' ἀκρίβεια. Ἐδῶ πρέπει νά χρησιμοποιηθῇ ἡ ἀκρίβεια.

Τά χρονικά πλαίσια πού εἶχε κάθε ἀγορητής ἦταν πολύ περιορισμένα, γι' αὐτό ὅπως τό εἶπα κατά τήν ἀγόρευσή μου κατέθεσα ἕνα κείμενο γιά νά συμπεριληφθῇ στά Πρακτικά τῆς «Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου» περί τοῦ θέματος αὐτοῦ.

Ἐπειδή στήν Σύνοδο αὐτή γινόταν συνεχῆς λόγος γιά τόν ἅγιο Μᾶρκο τόν Εὐγενικό ὅτι ὁμιλοῦσε γιά τήν Δυτική Ἐκκλησία, θά ἀναφέρω ἕνα ἀπόσπασμα ἀπό ἀνάλυση πού ἔκανε ὁ καθηγητής Ἰωάννης Καρμίρης, τοῦ ὁποῦ το ὄνομα ἐπανειλημμένως ἀναφερόταν στήν Σύνοδο. Ὁ μακαριστός καθηγητής, σχολιάζοντας τήν ἐπιστολή τοῦ ἁγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ μέ τίτλο «τοῖς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς καί τῶν νήσων εὐρισκομένοις ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς», γράφει γιά τήν στάση του στήν Σύνοδο Φερράρας-Φλωρεντίας:

«Διά τās ἀνωτέρω δογματικές διαφοράς καί παρεκκλίσεις τῶν Λατίνων ἀπό "τῆς ὀρθῆς πίστεως..., καί ταῦτα περί τήν θεολογίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος", ὁ Μᾶρκος Εὐγενικός χαρακτηρίζει αὐτούς ὡς αἰρετικούς, βεβαιῶν ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία κατά τήν ἐποχὴν ἐκείνην καί πιθανῶς ἀπό τῶν Σταυροφοριῶν ἐθεώρει πράγματι τούς Λατίνους οὐ μόνον ὡς σχισματικούς, ἀλλά καί ὡς αἰρετικούς, δεχομένη τούς ἐξ αὐτῶν προσερχομένους εἰς τήν Ὀρθοδοξίαν διὰ χρίσεως ἁγίου μύρου, τάπτουσα οὕτως αὐτούς μετά τῶν Ἀρειανῶν, Μακεδονιανῶν, Σαββατιανῶν, Ναυατιανῶν καί λοιπῶν αἰρετικῶν τοῦ δ' αἰῶνος, συμφώνως πρὸς τόν ζ' κανόνα τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὃν ἐπικαλεῖται σύν τῇ ις' ἐρωταποκρίσει τοῦ Θεοδώρου Βαλσαμῶνος. Ὅθεν ἐν τῇ Ἐγκυκλίῳ δηλοῦται, ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι "ἐσχίσαμεν αὐτούς (τούς Λατίνους) καί ἀπεκόψαμεν τοῦ κοινοῦ τῆς Ἐκκλησίας σώματος..., ὡς ἄτοπα καί δυσσεβῆ φρονοῦντας καί παραλόγως τήν προσθήκην ποιήσαντας. Οὐκοῦν ὡς αἰρετικούς αὐτούς ἀπεστράφημεν, καί διὰ τοῦτο αὐτῶν ἐχωρίσθημεν... αἰρετικοί εἰσιν ἄρα καί ὡς αἰρετικούς αὐτούς ἀπεκόψαμεν...". Καί ἐν Φλωρεντίᾳ ὁ Μᾶρκος Εὐγενικός ἔλεγε πρὸς τήν ὀρθόδοξον ἀντιπροσωπείαν, "ὅτι οἱ Λατῖνοι οὐ μόνον εἰσὶ σχισματικοί, ἀλλά καί αἰρετικοί• καί τοῦτο παρεσιώπησεν ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν διὰ τό εἶναι τό γένος ἐκείνων πολύ καί ἰσχυρότερον ἡμῶν" (J. Harduin, Acta Consiliorum, Parisiis 1715 ἐξ.), καί "οὐκ ἠθέλησαν (οἱ πρό ἡμῶν) θριαμβεύειν τούς Λατίνους ὡς αἰρετικούς, τήν ἐπιστροφὴν αὐτῶν ἐκδεχόμενοι καί τήν φιλίαν πραγματευόμενοι"

(S. Syropuli, Vera historia unionis non verae, 9,5. σ. 256)».

Ὁ ἅγιος Μᾶρκος ὁ Εὐγενικός, σύμφωνα μέ τά Πρακτικά καί τά ἀπομνημονεύματα τῆς Συνόδου Φερράρας-Φλωρεντίας, θεωροῦσε πάντοτε τούς Λατίνους αἰρετικούς καί τό ἔλεγε στήν ὀρθόδοξη ἀντιπροσωπεία, ἀλλά ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας δέν ἤθελε νά τό διατυπώνη δημοσίως γιά τίς δύσκολες συνθηκικές τῆς ἐποχῆς καί ὡς ἔκφραση φιλίας, ἐλπίζοντας τήν ἐπιστροφή τους.

Ἐπίσης, ὁ ἅγιος Μᾶρκος ὁ Εὐγενικός στήν ἐπιστολή του πού ἔστειλε πρὸς τούς Ὀρθοδόξους μετά τήν Σύνοδο Φερράρας Φλωρεντίας, ἐκτός ἀπό τούς Λατίνους, τούς ὁποίους χαρακτηρίζει αἰρετικούς καί γράφει ὅτι ἀπεκόπησαν ἀπό τήν Ἐκκλησία, συγχρόνως καί γιά τούς «Γραικολατίνους», δηλαδή γιά τούς ὀρθοδόξους πού δέχονται τά λατινικά ἔθνη καί δόγματα, γράφει: «Φευκτέον αὐτούς, ὡς φεύγει τις ἀπό ὄφραως, ὡς αὐτούς ἐκείνους, ἢ κάκείνων πολλῶ δήπου χείρονας, ὡς χριστοκαπήλους καί χριστεμπόρους»!

Ἀνέφερα τά ὅσα ἔλεγε καί ἔγραφε ὁ ἅγιος Μᾶρκος ὁ Εὐγενικός, γιατί ἀδικήθηκε καί «κακοποιήθηκε» ἀπό μερικούς Συνέδρους στήν «Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδο».

*

Πρὶν τελειώσω τίς πρῶτες συνοπτικές παρατηρήσεις μου ἀπό τήν πρόσφατη Σύνοδο τῆς Κρήτης, θά ἤθελα νά καταθέσω δύο γενικές ἐπισημάνσεις.

Ἡ πρώτη ἔχει σχέση μέ τήν αὐτοσυνειδησία τῆς Συνόδου. Κατά τήν διάρκεια τῶν συζητήσεων κατατέθηκε ἡ ἄποψη ὅτι αὐτή ἡ Σύνοδος δέν εἶναι ἓνα Πανορθόδοξο Θεολογικό Συνέδριο, ἀλλά «Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος». Αὐτό σημαίνει ὅτι δέν συζητοῦνται τά θέματα σέ ἓνα ἀκαδημαϊκό πλαίσιο, ἀλλά ὅτι εἶναι «Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος» καί ὑπέγκειται κάθε Τοπικῆς Ἐκκλησίας ὁπότε οἱ ἀποφάσεις της πρέπει νά ἐπιβληθοῦν σέ ὅλες τίς Τοπικές Ἐκκλησίες.

Αὐτό ἀκριβῶς μοῦ δημιούργησε ἔντονο προβληματισμό. Κατ' ἀρχάς οἱ συζητήσεις γίνονταν σέ ἓνα πλαίσιο γενικό, ἐνημερωτικό καί συμβιβαστικό-ἰσορροπιστικό καί ὄχι στήν ἀτμόσφαιρα πού ἐνεργοῦσαν οἱ Τοπικές καί οἱ Οἰκουμενικές Σύνοδοι. Ἐπειτα, δέν γνωρίζω πῶς μποροῦν νά ἐπιβληθοῦν μερικές ἀποφάσεις τῆς Συνόδου, τόσο στίς παρούσες ὅσο καί τίς ἀποῦσες Ἐκκλησίες, ὅταν μάλιστα δέν προσδιορίζονται καί οἱ συνέπειες τῆς μή συμμορφώσεώς τους στίς ἀποφάσεις αὐτές. Ὡς γνωστόν, οἱ Οἰκουμενικές Σύνοδοι προσδιόριζαν τήν ἀκοινωνησία, τήν καθαίρεση καί τόν ἀφορισμό, γιά ὅσους

δέν δέχονταν τίς ἀποφάσεις.

Ἡ δεύτερη ἐπισήμανση ἔχει σχέση μέ τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖον γινόταν ἡ ἐνημέρωση τῶν ἐκτός τῆς Συνόδου. Προσωπικά παρατήρησα ὅτι ἡ ἐνημέρωση ἦταν ἐπιλεκτική, ὑπῆρχε μιά «χειραγώγηση» τῆς ἐνημέρωσης τῶν ἀνθρώπων. Τελικά, ἀποδεικνύεται περιτράνως ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἕνας Θεανθρώπινος ὀργανισμός, τό Θεανθρώπινο Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καί ἡ ζωή αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου δέν μπορεί νά περάση μέσα στά ἀσφυκτικά καί στενά πλαίσια τῆς τέχνης καί τῆς ἐπιστήμης τῆς ἐπικοινωνίας. Ὅποιος μάλιστα ἐπιδιώκει νά διαχειρισθῇ δημοσιογραφικά καί ἐπικοινωνιακά τήν ὅλη ἐκκλησιαστική ζωή καί τήν θεολογία της, αὐτός προσβάλλει τό μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅλα τά ἀνωτέρω ἐγράφησαν μέ σύντομο τρόπο, χωρίς νά ἐξαντληθῆι τό θέμα σέ αὐτά.

Ἰούλιος 2016

Σχετικά Ἄρθρα

Οι αποφάσεις της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος για την «Αγία και Μεγάλη Σύνοδο» και η κατάληξη τους

Ναυπάκτου Ιερόθεος: Γιατί δεν υπέγραψα τό κείμενο «Σχέσεις της Ορθοδόξου Εκκλησίας προς τον λοιπόν Χριστιανικόν κόσμον»

VIDEO: Ο Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγ.Βλασίου κ.Ιερόθεος στο Nafraktianews για την Αγία και Μεγάλη Σύνοδο

Η όντως Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθοδόξου Εκκλησίας

Παρατηρήσεις του Μητροπολίτη Ναυπάκτου για την Αγία και Μεγάλη Σύνοδο κατά την Σύνοδο της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος

Επιστολή Μητροπολίτη Ναυπάκτου για την Αγία και Μεγάλη Σύνοδο

Πρόσφατα Άρθρα Κατηγορίας

13 Σεπ. 16 (13:56) / Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος
Πτυχές που αποσιωπήθηκαν στον δημόσιο διάλογο περί της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου (Α' ΜΕΡΟΣ)

11 Ιουλ. 16 (12:06) / Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος
Καρπασίας Χριστοφόρου: Η Εκκλησιολογία της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου

09 Ιουλ. 16 (23:28) / Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος
Ναυπάκτου Ιερόθεος: Λίγο ΜΕΤΑ την «Αγία και Μεγάλη Σύνοδο»

09 Ιουλ. 16 (15:08) / Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος
Η Βασιλεία του Θεού και η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Κρήτης

09 Ιουλ. 16 (15:04) / Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος
Συνέντευξη του Νίκου Παπαχρήστου σε διεθνή ΜΜΕ για την Αγία και Μεγάλη Σύνοδο

02 Ιουλ. 16 (11:24) / Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος
Η Σύνοδος της Ορθοδοξίας είναι η αρχή

29 Ιουν. 16 (19:27) / Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος
Αγία και Μεγαλη Σύνοδος: προσδοκίες και ρεαλισμός!

29 Ιουν. 16 (18:53) / Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος
Οι καρποί της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου

29 Ιουν. 16 (01:42) / Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος
Δήμητρα Κούκουρα: Όταν η Εκκλησία «παραβίασε» το «πρωτόκολλο»

28 Ιουν. 16 (10:11) / Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος
Μητροπολίτης Κωνσταντίας και Αμμοχώστου Βασίλειος: Διαψεύδω όσους ισχυρίζονται ότι δεν υπέγραψα

το tweet της ημέρας

Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος
Πεντηκοστή 2016
"εις ενότητα πάντας έκάλεσεν"

ΡΟΗ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΔΗΜΟΦΙΛΗ WORLD

Πλήθη πιστών στη λιτάνευση της Ιερής Εικόνας
της Παναγίας Σουμελά στην Χίο

11 Νοε. 16 (08:03)

Επίσκεψη Υφυπουργού Εξωτερικών Τ.Κουίκ στο
Οικουμενικό Πατριαρχείο

11 Νοε. 16 (01:39)

Όλες οι ειδήσεις χρονολογικά >

Πάρε την ενημέρωση στα χέρια σου!

Στην προσπάθεια για μια ολοκληρωμένη ενημέρωση για όσα συμβαίνουν γύρω μας μπορείς να βοηθήσεις. Με ειδήσεις, ανακοινώσεις, φωτογραφίες και video. Με υπευθυνότητα και σεβασμό στο αγαθό της σοβαρής πληροφόρησης.

Στείλτε την είδηση σας

Amen TV

**VIDEO: Ο Χειροτονητήριος λόγος
του νέου Μητροπολίτη
Ιεραπότνης και Σητείας Κυρίλλου**

Διαπιστώσεις

*"Η μεγάλη ευκαιρία
που δεν πρέπει να
απεμπολήσει ο
Πατριάρχης
Αντιοχείας "*

του Νίκου Παπαχρήστου

Απόψεις

*"Το Κίνημα «Σε
πληρώνω» "*

Ιστορικά / Θεολογικά

*"Μητροπολίτης
Γέρων Περγάμου
Ιωάννης: 30 χρόνια
Αρχιερωσύνη"*

Κυριακός Λόγος

*"Ο κόσμος της θείας
αγάπης είναι ένας
κόσμος χωρίς τον
φόβο του θανάτου"*

Βιβλιοπαρουσίαση

"Ελληνική Ορθοδοξία και Ευρώπη"

Amen Quaestionario

'''

Αποστολή

Αποτελέσματα

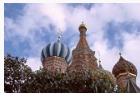
Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΡΩΣΙΑ

Τι αναζητούν οι Ρώσοι μπάνοντας σε μοναστήρι;

Η εκκλησιαστική χορωδία που κάνει «Ντόρο» στο κέντρο της Μόσχας

Θρησκευτικές μελωδίες από τη χορωδία Dogos στον καθεδρικό ναό του Αγίου Βασιλείου

Νέα Ιερουσαλήμ: Σημαντικότετος ιερός τόπος της Ορθοδοξίας

[Αρχική Σελίδα](#)

[Blog](#)

[Amen TV](#)

[Επικοινωνία](#)

[Κεντρικές Κατηγορίες](#)

[Οικουμενικό Πατριαρχείο](#)
[Εκκλησία της Ελλάδας](#)
[Αυτοκέφαλες Εκκλησίες](#)
[Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία](#)
[Αρχαίες Ανατολικές Εκκλησίες / Ομολογίες](#)

[Social](#)

Πάρε την ενημέρωση στα χέρια σου!

[Newsletter](#)

Γραφτείτε στο newsletter μας για να λαμβάνετε τις σημαντικότερες ειδήσεις της ημέρας στο email σας.

Το email σας

Στείλτε μας Ανταποκρίσεις

Συμμετοχή

Με επιφύλαξη κάθε νόμιμου δικαιώματος. Copyright © Amen.gr 2012-2013

Διαβάστε επίσης